

Περιεχόμενα

Πρόλογος και ευχαριστίες	23
Σύντομα βιογραφικά συγγραφέων	25

Κεφάλαιο 1

Χωρική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό: Ένα κρίσιμο πεδίο σύνθεσης θεωρίας και πολιτικής, Λ. Λαμπριανίδης, Θ. Καλογερέσης, Γ. Καυκαλάς	35
Βιβλιογραφικές αναφορές	52

Μέρος Α'

Βασικές έννοιες και θεωρητικές προσεγγίσεις της χωρικής ανάπτυξης	53
---	----

Κεφάλαιο 2

Θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης, Θ. Καλογερέσης, Η. Θάνης, Λ. Λαμπριανίδης	55
2.1 Εισαγωγή	56
2.2 Τι είναι η ανάπτυξη;	57
2.2.1 Οι διαδρομές της ανάπτυξης	57
2.2.2 Η ανάγκη για έναν νέο ορισμό της ανάπτυξης	61
2.2.3 Και η ανάγκη για έναν νέο ορισμό του τόπου	63
2.3 Θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης	64
2.3.1 Οι νεοκλασικές θεωρίες σύγκλισης	66
2.3.2 Οι κεϋνσιανές θεωρίες	67
Θεωρία εξαγωγικής βάσης	67
Θεωρίες κυκλικής και σωρευτικής αιτιότητας	68
Θεωρία πόλων ανάπτυξης	70
Οι θεωρίες σταδίων/δομικών μεταβολών	72
2.3.3 Μαρξιστικές προσεγγίσεις	75
2.3.4 Η νέα περιφερειακότητα	76
2.4 Σκέψεις για τις προοπτικές των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης ..	82
Βιβλιογραφικές αναφορές	86

Κεφάλαιο 3

Περιφερειακές ανισότητες, Μ. Dunford	95
3.1 Εισαγωγή	96
3.2 Ποιες χωρικές μονάδες;	96
3.3 Ποιοι δείκτες;	98

3.4	Ποιες οι μέθοδοι για τη μέτρηση των ανισοτήτων;	101
3.5	Χωρικές μονάδες και οι μέθοδοι μέτρησης των ανισοτήτων	102
3.6	Η δυναμική των περιφερειακών ανισοτήτων: σύγκλιση ή απόκλιση;	103
3.7	Παγκόσμιες ανισότητες	107
3.8	Εθνικές και περιφερειακές ανισότητες στη Δυτική Ευρώπη	110
3.9	Τάσεις στις ευρωπαϊκές εθνικές ανισότητες	112
3.10	Περιφερειακές εξελίξεις στην Ιταλία	116
3.11	Περιφερειακές ανισότητες στην Κίνα	118
3.12	Συμπεράσματα	121
	Βιβλιογραφικές αναφορές	122

Κεφάλαιο 4

Οργάνωση του χώρου και η γεωγραφία του ανθρώπινου δυναμικού,		
Ε. Ανδρικοπούλου, Γ. Γεμεντζή		123
4.1	Εισαγωγή	124
4.2	Θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο: οικιστικό δίκτυο και αγορές εργασίας	125
4.2.1	Ιεραρχία και δικτύωση οικισμών	125
4.2.2	Αστικές περιοχές και τοπικές αγορές εργασίας	127
4.3	Οργάνωση του χώρου, πολυκεντρικότητα και χωρικές τυπολογίες	129
4.3.1	Η πολυκεντρική χωρική οργάνωση	129
4.3.2	Χωρικές τυπολογίες και κριτήρια οριοθέτησης	132
4.3.3	Οριοθετήσεις εδαφικών ενοτήτων	136
4.4	Εμπειρική εφαρμογή στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	139
4.4.1	Ο προσδιορισμός εδαφικών ενοτήτων	140
4.4.2	Βαθμός αστικότητας περιφερειακών ενοτήτων	143
4.4.3	Διαφοροποιήσεις του ανθρώπινου δυναμικού	144
	Πιλοτική εφαρμογή δεικτών	144
	Αξιοποίηση της εμπειρικής έρευνας	147
4.4.4	Ο χαρακτήρας των περιφερειακών ενοτήτων	150
4.5	Συμπεράσματα για τη σχέση χωρικής οργάνωσης και ανθρώπινου δυναμικού	151
	Βιβλιογραφικές αναφορές	153

Κεφάλαιο 5

Από μια οικονομία βασισμένη στη γνώση σε... οικονομία βασισμένη στη γνώση; Σκέψεις με αφορμή τη μεταβολή των οικονομικών και αναπτυξιακών πολιτικών στη βορειο-ανατολική Αγγλία, R. Hudson		155
---	--	------------

5.1	Εισαγωγή	156
5.2	Τι είναι καινούργιο αναφορικά με τη γνώση στη «νέα» οικονομία και στον τρόπο που σκεφτόμαστε τώρα αυτή;	159
5.3	Μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, εκδοχή I: η δημιουργία ενός «παγκόσμιου εργαστηρίου»	163
5.4	Μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, εκδοχή II: η παραρτηματική οικονομία και πέρα από αυτή	167
5.5	Μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, εκδοχή III: νέο εργατικό κόμμα, περιφερειακή αποκέντρωση και νέες βιομηχανίες βασισμένες στην επιστήμη και τη μεταφορά της γνώσης από τα πανεπιστήμια της περιφέρειας	171
5.6	Συμπεράσματα και μερικές ερωτήσεις	181
	Ευχαριστίες	186
	Βιβλιογραφικές αναφορές	187

Μέρος Β'

Εμπειρικές αναλύσεις των χωρικών ανισοτήτων	191
--	------------

Κεφάλαιο 6

Η κατανόηση των περιφερειακών ανισοτήτων μέσω της προσέγγισης των ανθρώπινων δυνατοτήτων: Η περίπτωση της Ελλάδας, Η. Θάνης, Θ. Καλογερέσης, Λ. Λαμπριανίδης	193
6.1 Εισαγωγή	194
6.2 Στάδια εξέλιξης της σχέσης ανάπτυξης/ανισότητας	195
6.3 Η προσέγγιση των ανθρώπινων δυνατοτήτων στις αναπτυγμένες χώρες ..	199
6.4 Η προσέγγιση των ανθρώπινων δυνατοτήτων και η σχέση ανισότητας/ανάπτυξης στην Ελλάδα	203
6.4.1 Η συνεισφορά της προσέγγισης των ανθρώπινων δυνατοτήτων: από την εισοδηματική διάσταση σε ευρύτερες πτυχές ευημερίας ...	203
6.4.2 Η διερεύνηση των ανισοτήτων των ελληνικών περιοχών μέσω της χρήσης της προσέγγισης των ανθρώπινων δυνατοτήτων ..	210
6.5 Συνολική αποτύπωση της εμπειρικής διερεύνησης	214
6.6 Συμπεράσματα	216
Βιβλιογραφικές αναφορές	218

Κεφάλαιο 7

Φύλο και περιφερειακές ανισότητες: Εισοδηματικές και μη εισοδηματικές διαστάσεις, Α. Λυμπεράκη	225
7.1 Εισαγωγή	226
7.2 Από τη μακρο στη μικρο κλίμακα του εισοδήματος	228

7.3	Από την εισοδηματική προς μια πολυδιάστατη προσέγγιση της ευημερίας	236
7.4	Από μια «ουδέτερη ως προς το φύλο» προς μια προσέγγιση της ευημερίας στη βάση της έννοιας της οικονομικής ανεξαρτησίας	244
7.5	Πόσο διαφέρει η αντίστοιχη εικόνα πριν από την κρίση;	250
7.6	Σύνοψη	254
	Βιβλιογραφικές αναφορές	256

Κεφάλαιο 8

Η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, το ανθρώπινο κεφάλαιο και οι δημόσιες υποδομές στην Ελλάδα, Β. Τσέλιος, Α. Ροβολής,

Γ. Ψυχάρης, Κ. Γιάρου	259	
8.1	Εισαγωγή	260
8.2	Περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα	260
8.3	Η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη και το ανθρώπινο κεφάλαιο στην Ελλάδα	262
8.4	Η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη και οι δημόσιες υποδομές (μεταφορών) στην Ελλάδα	267
8.5	Χρειάζεται να ψάξουμε για επιπλέον παράγοντες που καθορίζουν την περιφερειακή ανάπτυξη;	272
8.5.1	<i>Η πρώτη φύση των παραγόντων της γεωγραφίας</i>	273
8.5.2	<i>Δεύτερη φύση των παραγόντων της γεωγραφίας</i>	275
8.6	Περιφερειακή οικονομική πολιτική: ισότητα και αποτελεσματικότητα	279
8.7	Συμπεράσματα	282
	Ευχαριστίες	282
	Βιβλιογραφικές αναφορές	283

Κεφάλαιο 9

Χωρικές διαφοροποιήσεις της απασχόλησης στην Ελλάδα κατά την πρώιμη περίοδο της οικονομικής κρίσης (2008-2010): Η ανθεκτικότητα των

ελληνικών περιφερειών, Δ. Καλλιώρας, Π. Πανταζής, Γ. Ψυχάρης	289	
9.1	Εισαγωγή	290
9.2	Η έννοια της περιφερειακής ανθεκτικότητας	291
9.3	Η προσαρμοσμένη, βάσει του εμπορίου, ανάλυση απόκλισης-συμμετοχής	293
9.3.1	<i>Μαθηματική τεκμηρίωση της μεθόδου</i>	294
9.3.2	<i>Αποδόμηση ομολογικής συνιστώσας</i>	296
9.4	Παράθεση και ερμηνεία αποτελεσμάτων	299
9.5	Συμπεράσματα	312
	Βιβλιογραφικές αναφορές	314

Κεφάλαιο 10

Περιφερειακές επιδόσεις και ανισότητες: Προσέγγιση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μέσα από τις ανθρώπινες δυνατότητες, D. Perrons ...	319
10.1 Εισαγωγή	320
10.2 Οικονομικές, κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες στην Ε.Ε.	321
10.3 Προς μια προσέγγιση ανθρώπινων δυνατοτήτων	326
10.4 Συμβατικά μέτρα περιφερειακής επίδοσης	329
10.5 Προς έναν συνολικό δείκτη περιφερειακής ανάπτυξης	330
10.6 Δείκτης περιφερειακής ανάπτυξης	334
10.7 Μέτρο περιφερειακής ανισότητας ευαίσθητο ως προς το φύλο	336
10.8 Συμπεράσματα	339
Ευχαριστίες	341
Βιβλιογραφικές αναφορές	342

Μέρος Γ'

Ο ρόλος του ανθρώπινου παράγοντα	347
---	------------

Κεφάλαιο 11

Το ανθρώπινο δυναμικό ως παράγοντας ανάπτυξης των περιοχών:

Οι διαστάσεις της καινοτομίας και της ανθεκτικότητας,

Ε. Θωίδου, Χ. Κακδέρη	349
11.1 Εισαγωγή	350
11.2 Χωρική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό	351
11.2.1 Προσεγγίσεις της χωρικής ανάπτυξης	351
11.2.2 Καινοτομία, γνώση και ανθρώπινο δυναμικό	354
Η γνώση ως ενδογενές συστατικό μεγέθυνσης	355
Θετικές εξωτερικότητες και διάχυση γνώσης	355
Δίκτυα γνώσης και καινοτομίας	357
Ανοιχτή, προερχόμενη από τους χρήστες, συμμετοχική καινοτομία	358
Συλλογική και χωρική ευφυΐα	358
11.2.3 Χωρική ανθεκτικότητα και ανθρώπινο δυναμικό	359
11.3 Εμπειρικές προσεγγίσεις και συστήματα δεικτών	365
11.3.1 Καινοτομία και ανθρώπινο δυναμικό: το ζήτημα των δεικτών	365
11.3.2 Ανθεκτικότητα και ανθρώπινο δυναμικό: το ζήτημα των δεικτών	366
11.4 Δείκτες ανθρώπινου δυναμικού στην Κεντρική Μακεδονία	368
11.4.1 Μεθοδολογία	368
11.4.2 Καινοτομία και ανθρώπινο δυναμικό:	
χωρικές διαφοροποιήσεις στην Κεντρική Μακεδονία	370
11.4.3 Ανθεκτικότητα και ανθρώπινο δυναμικό:	
χωρικές διαφοροποιήσεις στην Κεντρική Μακεδονία	374

11.5 Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	378
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	380

Κεφάλαιο 12

Ανθρώπινο δυναμικό και τουρισμός: Διερευνώντας κρίσιμα ζητήματα για την τοπική ανάπτυξη στο Ρέθυμνο και τη Νάξο, Γ. Μελισσουργός,

Κ. Τσακοπούλου.....	385
12.1 Εισαγωγή.....	386
12.2 Η μεθοδολογία της έρευνας.....	387
12.3 Τουρισμός, τοπική ανάπτυξη και ανθρώπινο δυναμικό.....	390
12.4 Η έρευνα πεδίου: Εστιάζοντας στο Ρέθυμνο και τη Νάξο.....	394
12.5 Η σημασία της επιχειρηματικότητας και του ανθρώπινου κεφαλαίου.....	398
12.6 Τουρισμός και τοπικός αγρο-τροφικός τομέας.....	401
12.7 Συμπερασματική θεώρηση και ανοικτά ερωτήματα.....	406
Ευχαριστίες.....	408
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	409

Κεφάλαιο 13

«Νέες» πρωτοβουλίες στον αγρο-τροφικό τομέα: Ευκαιρίες και εμπόδια για ανθρωποκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη, Σ. Σκορδίλη.....

13.1 Εισαγωγή.....	412
13.2 Οι δυσλειτουργίες και τα προβλήματα των Συμβατικών Αγρο-τροφικών Συστημάτων.....	416
13.2.1 Η διεθνής συζήτηση.....	417
13.2.2 Κρίση και αγρο-τροφικά συστήματα στην Ελλάδα.....	420
Μεταποιητική Επεξεργασία Τροφίμων.....	420
Λιανικό εμπόριο.....	423
13.3 Ο σχεδιασμός της έρευνας πεδίου.....	424
13.3.1 Φάση προκαταρκτικής έρευνας.....	425
13.3.2 Φάση σχεδιασμού της επιτόπιας έρευνας.....	428
13.4 Αποτελέσματα της έρευνας πεδίου.....	429
13.4.1 Η συμβολή του ανθρώπινου δυναμικού.....	429
Το πορτρέτο του «νέου» επιχειρηματία.....	429
Προσέλκυση επιχειρηματιών από πολλαπλές πηγές.....	431
Δημιουργικότητα, καινοτομία.....	433
13.4.2 Επιχείρηση και τόπος.....	436
Κριτήρια επιλογής και αξιολόγηση του τόπου εγκατάστασης της επιχείρησης.....	436
Σύνδεση με την περιοχή εγκατάστασης.....	436
Αναγνώριση από την τοπική κοινότητα / τοπικές συνεργασίες.....	437
13.5 Συμπεράσματα.....	438

Ευχαριστίες	440
Βιβλιογραφικές αναφορές	441

Κεφάλαιο 14

Ανάπτυξη/κρίση, τοπικότητα και ανθρώπινο δυναμικό στο τοπικό παραγωγικό σύστημα γουνοποιίας της Καστοριάς, Π. Αρτελάρης, Κ. Χατζημιχάλης	445
14.1 Εισαγωγή	446
14.2 Θεωρητικά και μεθοδολογικά προλεγόμενα	447
14.3 Ο κλάδος της γούνας και το τοπικό παραγωγικό σύστημα στην Καστοριά	450
14.4 Το ανθρώπινο δυναμικό και η τοπική αγορά εργασίας του παραγωγικού συστήματος	459
14.4.1 Πληθυσμός, εκπαίδευση, εισόδημα, φτώχεια	459
14.4.2 Οι επιχειρηματίες	465
14.4.3 Οι εργαζόμενοι και οι εργαζόμενες	469
14.4.4 Οι εξυπηρετήσεις των επιχειρήσεων και οι επαγγελματικοί σύνδεσμοι	473
14.5 «Σκέψου παγκόσμια, δράσε ως χειροτέχνης», τελικές παρατηρήσεις	476
Βιβλιογραφικές αναφορές	478

Κεφάλαιο 15

Επίπεδα εκπαίδευσης και προοπτικές ανάπτυξης:	
Διερευνώντας τη συνιστώσα των εσωτερικών μετακινήσεων στην Ελλάδα, Λ. Λαμπριανίδης, Α. Πανώρη, Θ. Καλογερέσης	481
15.1 Εισαγωγή	482
15.2 Ο ρόλος του ανθρώπινου κεφαλαίου στην ανάπτυξη: Μια σύντομη επισκόπηση της βιβλιογραφίας	482
15.3 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη μετανάστευση: Διαρροή επιστημονικού δυναμικού	485
15.4 Εσωτερική μετανάστευση στην Ελλάδα	489
15.4.1 Ιστορική αναδρομή	489
15.4.2 Ανάλυση των μεταναστευτικών ροών εντός της χώρας	490
15.5 Εκπαίδευση και μετανάστευση	498
15.5.1 Κατανομή του ανθρώπινου κεφαλαίου στο εσωτερικό της χώρας με βάση το εκπαιδευτικό του επίπεδο	498
15.5.2 Εκπαίδευση και κινητικότητα	507
15.6 Συμπεράσματα	510
Βιβλιογραφικές αναφορές	512

Ευρετήριο	518
Αρκτικόλεξα	520

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3.1	Μοντελοποίηση σύγκλισης	104
Διάγραμμα 3.2	Συνολικός πληθυσμός, κατά κεφαλή ΑΕΠ και συνολικό ΑΕΠ	108
Διάγραμμα 3.3	Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια διαδοχικών οικονομικών κύκλων	110
Διάγραμμα 3.4	Οι εθνικές και περιφερειακές ανισότητες στην Ε.Ε. των 27, την Κροατία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και την Τουρκία	111
Διάγραμμα 3.5	Τάσεις ανισότητας στο κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Ευρώπη, 1950-2013	113
Διάγραμμα 3.6	Αύξηση του ΑΕΠ και οικονομίες σε μετάβαση, 1989-2011	114
Διάγραμμα 3.7	Αύξηση του ΑΕΠ και οικονομίες σε μετάβαση, 1989-2011	115
Διάγραμμα 3.8	Οι τάσεις των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ιταλία, 1951-2013	116
Διάγραμμα 3.9	Η ανάπτυξη στις περιφέρειες της Ιταλίας σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 15, 1951-2013	117
Διάγραμμα 3.10	Χωρικές ανισότητες στην Κίνα (διαπεριφερειακές, παράκτιων περιοχών – ενδοχώρας και αστικές – αγροτικές)	119
Διάγραμμα 3.11	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ομάδες περιφερειών της Κίνας	120
Διάγραμμα 4.1	Επίδοση αγοράς εργασίας ΕΑΕ και επίπεδο ανάπτυξης ΑΕΠ (ΜΑΔ), 2001 και 2010	146
Διάγραμμα 4.2	Τόπος κατοικίας και κατάσταση απασχόλησης	148
Διάγραμμα 4.3	Τόπος κατοικίας και επίπεδο εκπαίδευσης	149
Διάγραμμα 6.1	Διαχρονική εξέλιξη του λόγου 90/10 ανά γεωγραφική περιοχή (NUTS1)	205
Διάγραμμα 7.1	Ποσοστό απασχόλησης ατόμων 15-64 ετών, ανά περιφέρεια	253
Διάγραμμα 10.1	Περιφερειακή επίδοση στο Ηνωμένο Βασίλειο, 1989-2009	330
Διάγραμμα 11.1	Επίδοση περιφερειακών ενοτήτων βάσει του σύνθετου δείκτη καινοτομικότητας (ΔΚ) και του δείκτη ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) 2001	372
Διάγραμμα 11.2	Επίδοση περιφερειακών ενοτήτων βάσει του σύνθετου δείκτη καινοτομικότητας (ΔΚ) και του δείκτη ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) 2011	373
Διάγραμμα 11.3	Επίδοση περιφερειακών ενοτήτων βάσει του σύνθετου δείκτη ανθεκτικότητας (ΔΑ) και του δείκτη ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) 2001	377
Διάγραμμα 11.4	Επίδοση περιφερειακών ενοτήτων βάσει του σύνθετου δείκτη ανθεκτικότητας (ΔΑ) και του δείκτη ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) 2011	377
Διάγραμμα 14.1	Συνεισφορά του κλάδου της γούνας στην περιφέρεια	

	της Δ. Μακεδονίας και στις εξαγωγές της χώρας, 2009	454
Διάγραμμα 14.2	Εξέλιξη των δεικτών παραγωγής (2000=100) στον κλάδο της γούνας, τη μεταποίηση και την ένδυση, 2000-2011.....	454
Διάγραμμα 14.3	Η διάρθρωση του τοπικού παραγωγικού συστήματος γουνοποιίας της Καστοριάς, 2014.....	457
Διάγραμμα 14.4	Επίπεδο εκπαίδευσης του μόνιμου πληθυσμού στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 2001.....	462
Διάγραμμα 14.5	Επίπεδο εκπαίδευσης του μόνιμου πληθυσμού στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 2011.....	463
Διάγραμμα 14.6	Επίπεδο κατά κεφαλή ΑΕΠ στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 2001-2011	463
Διάγραμμα 15.1	Σύνθεση μεταναστευτικών ροών στο εσωτερικό της χώρας σε επίπεδο περιφερειών, 1991	491
Διάγραμμα 15.2	Σύνθεση μεταναστευτικών ροών στο εσωτερικό της χώρας σε επίπεδο περιφερειών, 2001	492
Διάγραμμα 15.3	Σύνθεση μεταναστευτικών ροών στο εσωτερικό της χώρας σε επίπεδο περιφερειών, 2011	493
Διάγραμμα 15.4	Σύνθεση εισροών πληθυσμού με βάση τις ηλικιακές ομάδες κατά ομάδες νομών, 2001.....	496
Διάγραμμα 15.5	Σύνθεση εκροών πληθυσμού με βάση τις ηλικιακές ομάδες κατά ομάδες νομών, 2001.....	497
Διάγραμμα 15.6	Διαγράμματα διασποράς μεταξύ των μέσων ετών εκπαίδευσης και δημογραφικών και οικονομικών χαρακτηριστικών των περιοχών για δεδομένα του έτους 2001.....	506

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 2.1	Τα χαρακτηριστικά του Αναπτυξιακού και του Παγκοσμιοποιημένου μοντέλου του McMichael (2004).....	60
Πίνακας 3.1	Μέτρηση ανισοτήτων και περιφερειακή διαίρεση.....	103
Πίνακας 4.1	Τυπολογίες περιοχών και κριτήρια οριοθέτησής τους.....	133
Πίνακας 4.2	Ειδικότερες τυπολογίες αστικών/μητροπολιτικών περιοχών και κριτήρια προσδιορισμού τους.....	135
Πίνακας 4.3	Μόνιμος πληθυσμός της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας κατά χωρική ενότητα, 2001 και 2011	142

Πίνακας 4.4	Μόνιμος πληθυσμός της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας κατά περιφερειακή ενότητα και εδαφικές ενότητες αστικών περιοχών, 2001 και 2011	143
Πίνακας 4.5	Αξιολόγηση του βαθμού αστικότητας. Χαρακτηρισμός της χωρικής οργάνωσης σε ΛΑΠ και αστικά κέντρα των περιφερειακών ενότητων (ΠΕ). ..	145
Πίνακας 6.1	Εισοδήματα, συντελεστής Gini ανά γεωγραφική περιοχή	204
Πίνακας 6.2	Ποσοστό κατοίκων κάτω από το όριο της φτώχειας ανά γεωγραφική περιοχή ..	204
Πίνακας 6.3	Σχηματοποίηση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) και του Δείκτη Ανισότητας των Φύλων (ΔΑΦ)	206
Πίνακας 6.4	Διαχρονική εξέλιξη του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) ανά περιφέρεια ..	207
Πίνακας 6.5	Διαχρονική εξέλιξη του Δείκτη Ανισότητας των Φύλων (ΔΑΦ) ανά περιφέρεια ..	208
Πίνακας 6.6	Ερωτηματολόγιο Έρευνας: Λίστα ανθρώπινων δυνατοτήτων και αποτύπωσή τους μέσω της σύνθεσης αντίστοιχων ερωτημάτων	212
Πίνακας 6.7	Επιδόσεις ανά δυνατότητα - Δείκτης Ανθρώπινων Δυνατοτήτων (ΔΑΔ), ανά περιφέρεια	213
Πίνακας 6.8	Επιδόσεις ανά δυνατότητα - Δείκτης Ανθρώπινων Δυνατοτήτων (ΔΑΔ), ανά νομό	214
Πίνακας 6.9	Σύγκριση κατάταξης περιφερειών κατά Ακαθάριστο κατά κεφαλή Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ κ.κ.), Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ), Δείκτη Ανισότητας των Φύλων (ΔΑΦ) και Δείκτη Ανθρώπινων Δυνατοτήτων (ΔΑΔ), 2011	216
Πίνακας 7.1	Συμφωνία κατά κεφαλή ΑΕΠ, ισοδύναμου εισοδήματος και προσωπικού εισοδήματος στην κατάταξη των περιφερειών, 2011	229
Πίνακας 7.2	Συμφωνία προσωπικού εισοδήματος ανδρών και γυναικών στην κατάταξη των περιφερειών, 2011	232
Πίνακας 7.3	Χάσμα φύλου στο προσωπικό εισόδημα ανά περιφέρεια, 2011	233
Πίνακας 7.4	Διαφορά στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ και εναλλακτικών δεικτών εισοδήματος, 2011	234
Πίνακας 7.5	Σύνθεση των περιφερειών με τις καλύτερες και τις χειρότερες επιδόσεις στο κατά κεφαλή ΑΕΠ και στους εναλλακτικούς δείκτες εισοδήματος, 2011 ..	235
Πίνακας 7.6	Κατάταξη των περιφερειών με βάση το ποσοστό φτώχειας, την υλική αποστέρηση και το ποσοστό των νοικοκυριών χωρίς εργαζόμενο, 2011 ...	238
Πίνακας 7.7	Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης, ποσοστό των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση και το προσδόκιμο ζωής, ανά περιφέρεια, 2011 ..	239
Πίνακας 7.8	Κατάταξη των περιφερειών με βάση τις επιδόσεις τους ως προς το ποσοστό φτώχειας ανδρών και γυναικών σε μονομελές νοικοκυριό, 2011	240
Πίνακας 7.9	Διαφορά στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ, εισοδηματικής φτώχειας και μη χρηματικών διαστάσεων αποστέρησης, 2011	241
Πίνακας 7.10	Διαφορά στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ, εισοδηματικής φτώχειας των ατόμων σε μονομελή νοικοκυριά ανά φύλο, 2011	243

Πίνακας 7.11	Σύνθεση των περιφερειών με τις καλύτερες και χειρότερες επιδόσεις στο κατά κεφαλή ΑΕΠ και στους δείκτες φτώχειας και μη χρηματικής αποστέρησης.	244
Πίνακας 7.12	Κατάταξη των περιφερειών με βάση το ποσοστό απασχόλησης ανδρών και γυναικών, 2011	245
Πίνακας 7.13	Κατάταξη των περιφερειών με βάση το ύψος του μηνιαίου μισθού ανδρών και γυναικών, 2011	247
Πίνακας 7.14	Κατάταξη των περιφερειών με βάση τη σύνταξη ανδρών και γυναικών	248
Πίνακας 7.15	Διαφορά στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ και επιδόσεων στην αγορά εργασίας ανά φύλο, 2011	249
Πίνακας 7.16	Διαφορά στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ κατά κεφαλή ΑΕΠ και επιδόσεων στην αγορά εργασίας ανά φύλο, 2011	250
Πίνακας 7.17	Συγκριτική εικόνα της συμφωνίας του κατά κεφαλή ΑΕΠ με τα κριτήρια εισοδήματος σε επίπεδο ατόμου, 2005-2008-2011	251
Πίνακας 7.18	Συντελεστής Spearman στην κατάταξη των περιφερειών μεταξύ των ετών, ανά δείκτη	252
Πίνακας 7.19	Συγκριτική εικόνα της συμφωνίας του κατά κεφαλή ΑΕΠ με τα κριτήρια εισοδήματος σε επίπεδο ατόμου, 2005-2008-2011	253
Πίνακας 9.1	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές του συνόλου της απασχόλησης (συνοπτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	300
Πίνακας 9.2	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα (συνοπτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	300
Πίνακας 9.3	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του δευτερογενούς τομέα (συνοπτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	301
Πίνακας 9.4	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του τριτογενούς τομέα (συνοπτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	301
Πίνακας 9.5	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές του συνόλου της απασχόλησης (αναλυτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	302
Πίνακας 9.6	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα (αναλυτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010	302

Πίνακας 9.7	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του δευτερογενούς τομέα (αναλυτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010.....	303
Πίνακας 9.8	Αποτελέσματα της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας για τις μεταβολές της απασχόλησης του τριτογενούς τομέα (αναλυτική παρουσίαση), περίοδος 2008-2010.....	303
Πίνακας 9.9	Αποδόμηση των εξαγωγών της ομολογικής συνιστώσας της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της χώρας, περίοδος 2008-2010.....	306
Πίνακας 9.10	Αποδόμηση των εισαγωγών της ομολογικής συνιστώσας της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας, περίοδος 2008-2010.....	307
Πίνακας 9.11	Αποδόμηση της παραγωγικότητας της ομολογικής συνιστώσας της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής στις περιφέρειες της Ελλάδας, περίοδος 2008-2010.....	308
Πίνακας 9.12	Τυπολογία κατάταξης περιφερειών κατά Boudeville βάσει των αποτελεσμάτων της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης.....	309
Πίνακας 9.13	Συνοπτική παράθεση και ταξινόμηση των περιφερειών της Ελλάδας κατά Boudeville βάσει των αποτελεσμάτων της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής, περίοδος 2008-2010.....	310
Πίνακας 10.1	Αντικρουόμενα μέτρα περιφερειακής επίδοσης για το Ην. Βασίλειο (2008-2009).....	335
Πίνακας 10.2	Δείκτης περιφερειακής ανάπτυξης ευαίσθητος ως προς το φύλο.....	338
Πίνακας 11.1	Δείκτης Ικανότητας Ανθεκτικότητας Μητροπολιτικών Περιφερειών ΗΠΑ ..	368
Πίνακας 11.2	Κατάταξη των περιφερειακών ενότητων βάσει των επιμέρους δεικτών καινοτομικότητας για τα έτη 2001, 2011.....	371
Πίνακας 11.3	Κατάταξη των περιφερειακών ενότητων βάσει του σύνθετου δείκτη καινοτομικότητας και του δείκτη ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) για τα έτη 2001, 2011.....	372
Πίνακας 11.4	Κατάταξη των περιφερειακών ενότητων βάσει των επιμέρους δεικτών ανθεκτικότητας για τα έτη 2001, 2011.....	375
Πίνακας 11.5	Κατάταξη των περιφερειακών ενότητων βάσει του δείκτη ανάπτυξης και του σύνθετου δείκτη ανθεκτικότητας για τα έτη 2001, 2011.....	376
Πίνακας 12.1	Ξενοδοχειακό δυναμικό σε Ρέθυμνο και Νάξο, κατηγορίες ξενοδοχείων, 2005/2009/2013.....	395
Πίνακας 14.1	Παραγωγική διάθρωση στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 2000 και 2009.....	452
Πίνακας 14.2	Τοπικό παραγωγικό σύστημα γουνοποιίας Καστοριάς: μονάδες και απασχόληση, 1983-2014.....	453

Πίνακας 14.3	Εξέλιξη των εισαγωγών και των εξαγωγών του κλάδου γούνας, 2004-2010	455
Πίνακας 14.4	Μόνιμος πληθυσμός στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 1961-2001	460
Πίνακας 14.5	Μόνιμος πληθυσμός, έκταση και πληθυσμιακή πυκνότητα στους δήμους της Π.Ε. Καστοριάς, 2011	460
Πίνακας 14.6	Μεταβολή μόνιμου πληθυσμού στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 1961-2001	461
Πίνακας 14.7	Ποσοστό ανεργίας στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και την Ελλάδα), 2000-2013	462
Πίνακας 14.8	Δείκτης Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΔΠΑ), Αρνητικών Επιπτώσεων της Κρίσης (ΣΔΑΕΚ) και Φτώχειας στην περιφερειακή ενότητα Καστοριάς (και αντιπαραβολή με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και τις Π.Ε. που ανήκουν σε αυτή)	464
Πίνακας 15.1	Δέκα υψηλότερες μεταναστευτικές ροές από και προς τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης για την περίοδο 2005 - 2011	494
Πίνακας 15.2	Μέσα έτη εκπαίδευσης (ηλικίες 15 και πάνω) και ποσοστιαίες μεταβολές τους για τις περιφέρειες της χώρας για τα έτη 1991, 2001 και 2011	499
Πίνακας 15.3	Μέσα έτη εκπαίδευσης (ηλικίες 15 και πάνω) και ποσοστιαίες μεταβολές τους για τους νομούς της χώρας για τα έτη 1991, 2001 και 2011	500
Πίνακας 15.4	Κατάταξη των 10 δημοτικών ενοτήτων με τις υψηλότερες και χαμηλότερες τιμές μέσωσν ετών εκπαίδευσης, 1991, 2001 και 2011	502
Πίνακας 15.5	Σύγκριση μέσωσν ετών εκπαίδευσης και ΑΕΠ/κεφαλή σε επίπεδο Περιφέρειας, 1991 και 2011	503
Πίνακας 15.6	Κατάταξη των νομών με βάση τα μέσα έτη εκπαίδευσης και το ΑΕΠ/κεφαλή για τα έτη 1991 και 2011	504
Πίνακας 15.7	Κινητικότητα ατόμων με βάση το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Δεδομένα απογραφών 1991, 2001 και 2011 για το σύνολο της χώρας	507
Πίνακας 15.8	Συμμετοχή (%) των επιπέδων εκπαίδευσης στη διαμόρφωση των εισροών και εκροών σε κάθε νομό, 2005-2011	509

Κατάλογος χαρτών

Χάρτης 4.1	Εδαφικές ενότητες Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, 2001	141
Χάρτης 4.2	Εδαφικές ενότητες Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, 2011	141
Χάρτης 8.1	Περιφερειακό κατά κεφαλή ΑΕΠ, 2010	261
Χάρτης 8.2	Απόφοιτοι πανεπιστημίου ανά περιφέρεια, 2010	266
Χάρτης 8.3	Κύριες σιδηροδρομικές γραμμές στην Ελλάδα	271
Χάρτης 8.4	Κύριο οδικό δίκτυο στην Ελλάδα	272
Χάρτης 8.5	Η φυσική γεωγραφία της Ελλάδας	275
Χάρτης 8.6	Πληθυσμιακή πυκνότητα των ελληνικών περιφερειών, 2010	278
Χάρτης 9.1	Ταξινόμηση των περιφερειών της Ελλάδας κατά Boudeville βάσει των αποτελεσμάτων της προσαρμοσμένης βάσει του εμπορίου ανάλυσης απόκλισης-συμμετοχής, περίοδος 2008-2010	311
Χάρτης 13.1	Χωρική κατανομή των πωλήσεων των 100 μεγαλύτερων (με κριτήριο τις πωλήσεις) εταιριών επεξεργασίας τροφίμων στις περιφερειακές ενότητες της χώρας, 2012 (εκατ. €)	422
Χάρτης 13.2	Χωρική / κλαδική κατανομή των 150 επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στο Μητρώο, 03/2014.	427
Χάρτης 13.3	Χωρική / κλαδική κατανομή των επιχειρήσεων επεξεργασίας αγρο-τροφικών εισροών της έρευνας πεδίου	430
Χάρτης 15.1	Σύνθεση μεταναστευτικών ροών (α) από και (β) προς το νομό Αττικής για το διάστημα 2005 - 2011 ως ποσοστό των μετακινούμενων από και προς το νομό αντίστοιχα	494
Χάρτης 15.2	Σύνθεση μεταναστευτικών ροών (α) από και (β) προς το Νομό Θεσσαλονίκης για το διάστημα 2005 - 2011 ως ποσοστό των μετακινούμενων από και προς το νομό αντίστοιχα	495